

หลัง COVID-19

ก่อน COVID-19

รายงานสถานการณ์ ความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษาหลัง COVID-19

ภาคเรียนที่ 1/2563

โดย สถาบันวิจัยเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา (วสศ.)
กองทุนเพื่อความเสมอภาคทางการศึกษา

สถานการณ์ ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาในปัจจุบัน

นักเรียนยากจน/ด้อยโอกาส
2.1 ล้านคน
29.9% จากนักเรียนทั้งหมด

เด็กนอกระบบ (6-14 ปี)
4.3 แสนคน

คุณภาพโรงเรียนในชนบท
ล่าช้า 2 ปีการศึกษา
เมื่อเทียบกับโรงเรียนในเมือง

สถานการณ์ COVID-19
หากอ้างอิง รายได้เฉลี่ย ของครัวเรือน
ยากจนพิเศษ ในปีที่ผ่านมา* พบว่า
จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษเพิ่มขึ้น
300,000 คน

เสี่ยงหลุดออกนอกระบบการศึกษา

* ประมาณ 1,337 บาท/คน/เดือน

เด็กยากจนมีโอกาสศึกษาต่ออุดมศึกษา
เฉลี่ยเพียง 5% ต่อรุ่น
โดยช่องว่างการเข้าถึงการศึกษา
ระหว่างคนรายได้ต่ำกับปานกลาง
ห่างกันถึง 20 เท่า

ผลการจัดสรรเงินอุดหนุนนักเรียนทุนเสมอภาคเพิ่มเติม ภายในสถานการณ์ COVID-19

แผนการดำเนินงาน

ผลการดำเนินงาน

จำนวนนักเรียนรวม
753,997 คน

จำนวนนักเรียนรวม
753,957 คน

จำนวนเงินรวม
452,398,200 บาท

จำนวนเงินรวม
452,374,200 บาท

กสศ. จัดสรรเงินให้นักเรียนทุนเสมอภาค คิดเป็น **99.99%** ของกลุ่มเป้าหมาย

สังกัด สพฐ. | **733,998 คน**

733,958 คน (99.99%)

สังกัด ตชด. | **17,084 คน**

17,084 คน (100%)

สังกัด อปท. | **2,915 คน**

2,915 คน (100%)

* สถานศึกษามีการปิดบัญชีในระหว่างภาคเรียน จึงอยู่ระหว่างการประสานงานให้แก้ไขบัญชีธนาคาร
จำนวน 6 โรงเรียน จำนวนนักเรียน 40 คน หากมีการแก้ไขครบถ้วนจะดำเนินการโอนเงินภายใน 5 มิ.ย.63

ภาพการสำรวจความต้องการการช่วยเหลือ ของนักเรียนทุนเสมอภาคในสถานการณ์ COVID-19

ภาพการแจกอาหารแห้งและสิ่งของที่จำเป็น ให้นักเรียนทุนเสมอภาคในสถานการณ์ COVID-19

เปรียบเทียบสัดส่วนจำนวนนักเรียนยากจนพิเศษ ประมาณร้อยละ 20 ของจำนวนนักเรียนที่คัดกรองสังกัด สพฐ.

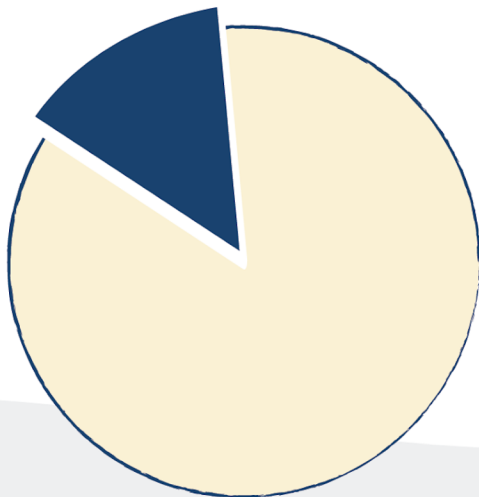

ภาคเรียน 1/2562

จำนวนนักเรียนที่ทำการคัดกรอง 1,558,397 คน

จำนวน
335,955 คน

รายได้เฉลี่ย
1,390
บาท/คน/เดือน

นักเรียนทั้งหมด

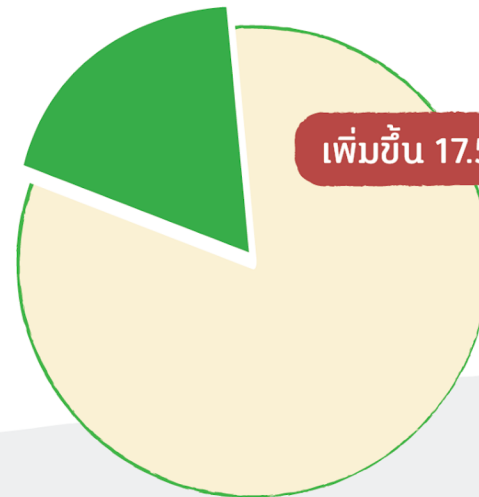
นักเรียนยากจนพิเศษ

ภาคเรียน 1/2563

จำนวนนักเรียนที่ทำการคัดกรอง 1,831,250 คน

จำนวน
370,526 คน

รายได้เฉลี่ย
1,143
บาท/คน/เดือน

เพิ่มขึ้น 17.5%

นักเรียนทั้งหมด

นักเรียนยากจนพิเศษ

* หมายเหตุ: จำนวนนักเรียนยากจนพิเศษระดับอนุบาลเพิ่มขึ้นประมาณ 146,693 คนทั่วประเทศ

เกณฑ์การคัดกรองนักเรียนยากจนพิเศษแบบมีเงื่อนไข

ด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม Proxy Mean Test : PMT

ปีการศึกษา 2563

1 | ข้อมูลรายได้เฉลี่ยสมาชิกครัวเรือน ไม่เกิน 3,000 บาท/คน/เดือน

2 | ข้อมูลสถานะครัวเรือน 8 ด้าน ได้แก่

2.1 ครอบครัวมีภาวะพึ่งพิง

- มีคนพิการ/เจ็บป่วยเรื้อรัง • ผู้สูงอายุเกินกว่า 60 ปี
- เป็นพ่อ/แม่เลี้ยงเดี่ยว • มีคนอายุ 15-65 ปีที่ว่างงาน (ที่ไม่ใช่จนร.)
- ครัวเรือนไม่มีภาวะพึ่งพิง

2.2 การอยู่อาศัย
ไม่มั่นคงปลอดภัย

- อยู่บ้านตนเอง/เจ้าของบ้าน • อยู่บ้านเช่า (เสียค่าเช่า)
- อยู่กับผู้อื่น/อยู่ฟรี • หอพัก

2.3 ลักษณะที่อยู่อาศัย
วัสดุที่ใช้ทำที่อยู่อาศัย

- วัสดุที่ใช้ทำพื้นบ้าน • วัสดุที่ใช้ทำฝาบ้าน
- วัสดุที่ใช้ทำหลังคา • ไม่มีห้องส้วมในบ้านหรือบริเวณบ้าน

2.4 ที่ดินทำการเกษตรได้
(รวมเช่า)

- มีที่ดินน้อยกว่า 1 ไร่ • มีที่ดิน 1 - 5 ไร่
- มีที่ดินเกิน 5 ไร่ • ไม่ทำการเกษตร

2.5 แหล่งน้ำดื่ม

น้ำดื่มบรรจุขวด/ตู้หยอดน้ำ/น้ำประปา

2.7 ยานพาหนะ

หรือมียานพาหนะที่มีอายุการใช้งานมากกว่า 15 ปี
ขึ้นไปพร้อมระบุประเภทรถยนต์

2.6 แหล่งไฟฟ้า

ไม่มีไฟฟ้า/ไม่มีเครื่องกำเนิดไฟฟ้าชนิดอื่น

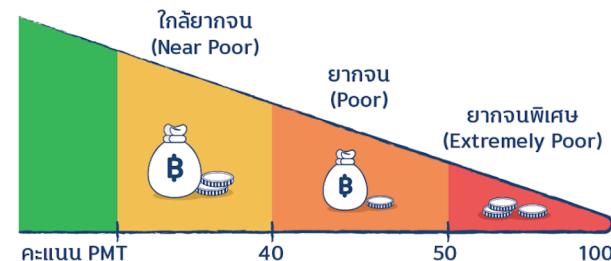

2.8 ของใช้ในครัวเรือน

โทรทัศน์ ตู้เย็น เครื่องซักผ้า คอมพิวเตอร์ แอร์

ข้อมูลทั้ง 2 ประเภทจะถูกนำมาประมวลผลด้วยวิธีการทางสถิติเพื่อหาคะแนนความยากจนของนักเรียนแต่ละคน

เกณฑ์การคัดกรองคะแนน PMT

1-30

ใกล้ยากจน (Near Poor)

40-49

ยากจน (Poor)

50-100

ยากจนพิเศษ (Extremely Poor)

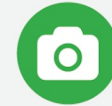

นักเรียนยากจนพิเศษ

หมายถึง นักเรียนในครัวเรือนที่สมาชิกมีรายได้เฉลี่ยต่อคนต่อเดือนไม่เกิน 3,000 บาทและมีคะแนนความขาดแคลนทุนทรัพย์ (PMT) มากกว่า 50 คะแนนขึ้นไป

9:41

ภาพถ่าย

เมื่อบันทึกข้อมูลนักเรียน
(icon จะเปลี่ยนเป็น สีเขียว
บันทึกลง Application)

ตัวอย่างสภาพบ้าน

นักเรียนยากจนพิเศษที่เข้าข่ายทรุดโทรม

นักเรียนยากจน - ยากจนพิเศษ เพิ่มขึ้นจากสถานการณ์ COVID-19

ภาคเรียนที่ 2/62

ภาคเรียนที่ 1/63

นักเรียนยากจน

1.68 ล้านคน

1.7 ล้านคน

ซึ่งเป็นนักเรียนยากจนพิเศษ

7.6 แสนคน

1 ล้านคน

+2.4 แสนคน

นักเรียนยากจนพิเศษภาคเรียนที่ 1/2563

จำนวน 1,067,029 คน

ประกอบด้วย

กลุ่มเดิม

414,688 คน

กลุ่มใหม่

652,341 คน

กลุ่มเดิมที่คัดใหม่
(ครบรอบ 3 ปี สพฐ.)

313,361 คน

กลุ่มระดับชั้นอนุบาล สพฐ.
(กลุ่มเป้าหมายใหม่)

146,693 คน

กลุ่มสังกัด อปท.
อนุบาล - ม.ต้น
(กลุ่มเป้าหมายใหม่)

9,971 คน

ตชด.
(กลุ่มเป้าหมายใหม่)

4,863 คน

กลุ่มที่คาดว่าจะจาก
สถานการณ์ COVID-19

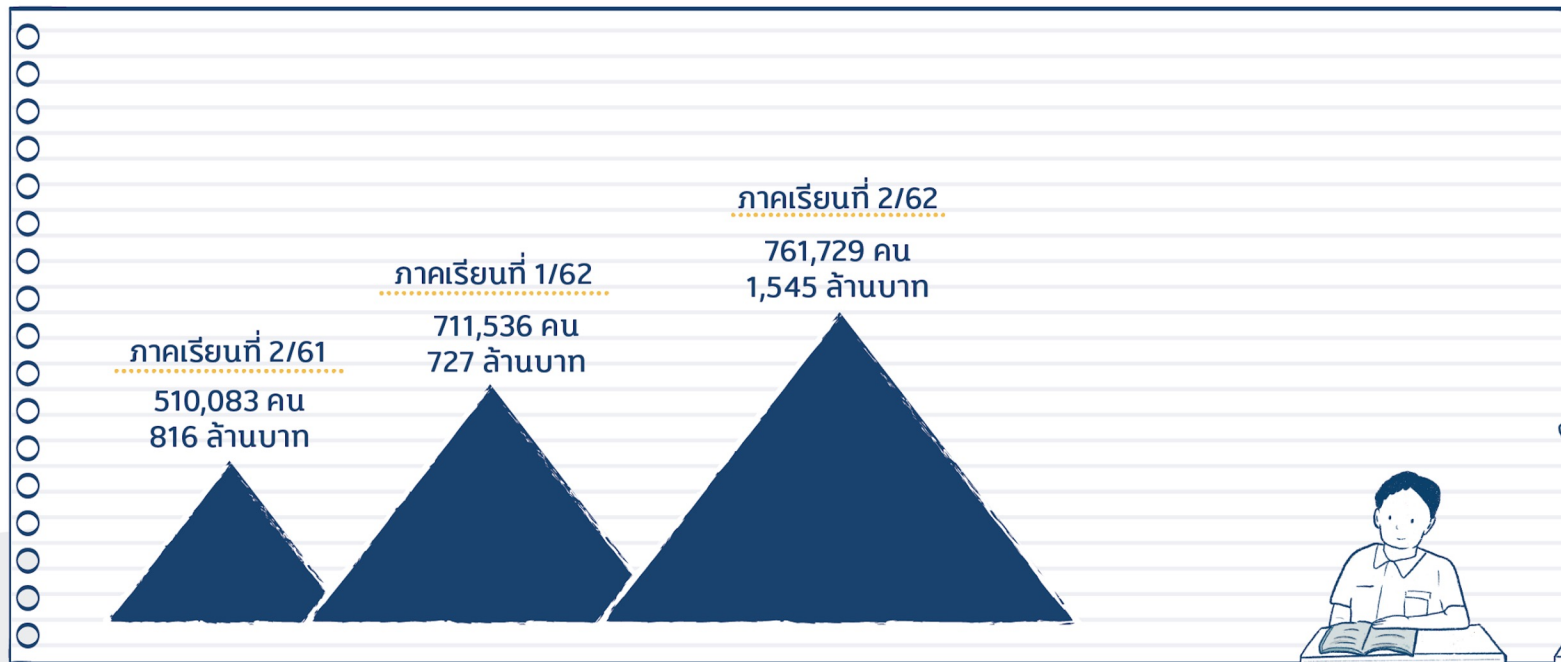
177,453 คน

ที่มา : ประมวลผลการคัดกรองด้วยวิธีการวัดรายได้ทางอ้อม (Proxy Means Test : PMT) ณ 17 ส.ค.63
สำนักบริหารเงินอุดหนุนผู้ขาดแคลนทุนทรัพย์ กสศ.

นักเรียนยากจนพิเศษ

ที่ กสศ. ช่วยเหลือใน 3 ปีการศึกษา

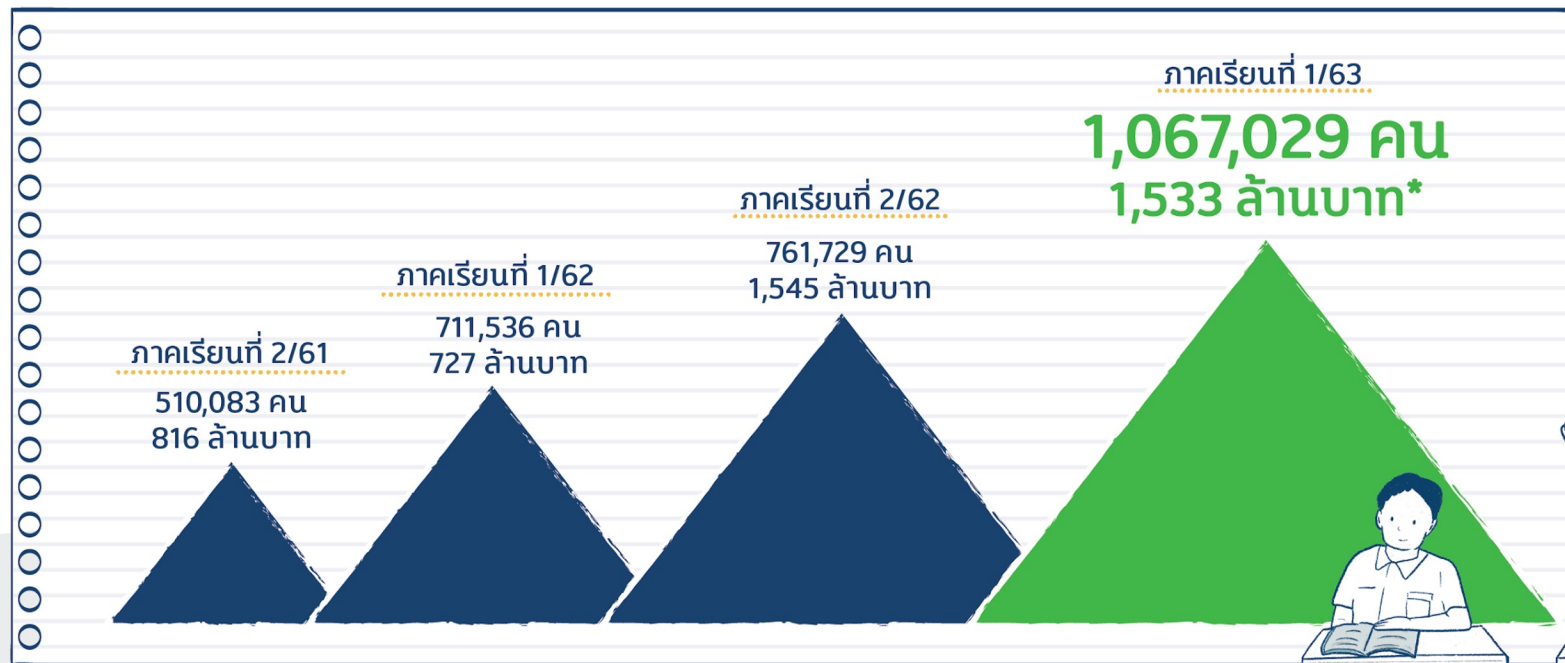

*หมายเหตุ แสดงจำนวนเงินที่จัดสรร ณ วันที่ 1 ต.ค.63 (ยังคงเหลือกลุ่มนักเรียน ป.4-ม.2 ที่ยังไม่ได้จัดสรร)

นักเรียนยากจนพิเศษ

ที่ กสศ. ช่วยเหลือใน 3 ปีการศึกษา

*หมายเหตุ แสดงจำนวนเงินที่จัดสรร ณ วันที่ 1 ต.ค.63 (ยังคงเหลือกลุ่มนักเรียน ป.4-ม.2 ที่ยังไม่ได้จัดสรร)

แนวโน้มนสถานการณ์ รายได้ครัวเรือน นักเรียนยากจนพิเศษ ก่อนและหลัง COVID-19

รายได้เฉลี่ยครัวเรือน ของนักเรียนยากจนพิเศษ

ภาคเรียนที่ 2/60

1,289 บาท

ภาคเรียนที่ 1/62

1,250 บาท

ภาคเรียนที่ 2/62

1,205 บาท

ภาคเรียนที่ 1/63

1,077 บาท

หมายเหตุ: *รายได้เฉลี่ยครัวเรือนของนักเรียนยากจนเฉพาะสังกัดสพฐ. ที่คัดกรองใหม่ ภาคเรียน 1/63
ที่มา: <https://isee.eef.or.th/>

ลดลงจากสถานการณ์
COVID-19

รายได้ครัวเรือนเฉลี่ยต่อวัน ของนักเรียนยากจนพิเศษ

ปี 2562
เฉลี่ยมีเงินใช้วันละ

40 บาท

ปี 2563
เหลือเพียง

36 บาท

หมายเหตุ: รายได้เฉลี่ยวันละ 36 บาทน้อยกว่าเกณฑ์ความยากจนระดับนานาชาติ \$1.90 ต่อวัน หรือวันละประมาณ 60 บาท (World Bank) ซึ่งเป็นจำนวนเงินที่น้อยมากในการดำรงชีวิตให้เพียงพอในแต่ละวัน

แหล่งที่มารายได้

ของครอบครัวนักเรียนยากจนพิเศษเปลี่ยนไป

ก่อน COVID-19

หลัง COVID-19

57.4

เงินเดือน/ค่าจ้าง

↓ 47.5

36.1

การเกษตร

↑ 44.2

5.7

ธุรกิจส่วนตัว

↑ 5.9

39.6

สวัสดิการจากรัฐ/เอกชน

↑ 54.5

5.4

รายได้จากแหล่งอื่น

↑ 8.8

หมายเหตุ: 1.ประมวลผลจากนักเรียนยากจนพิเศษที่สมัครคัดกรองใหม่ ภาคเรียน 1/63

2. นักเรียนยากจนพิเศษ 1 ครอบครัวอาจมีหลายช่องทางรายได้

ผลกระทบจากสถานการณ์ COVID-19

เปรียบเทียบ ภาคเรียนที่ 1/2562 และ 1/2563

ก่อน COVID-19

1,159 บาท

รายได้เฉลี่ยสมาชิก
ในครัวเรือน
ต่อคนต่อเดือน

44%

ของนักเรียน
ที่สมัครคัดกรอง 1/62

สมาชิกครัวเรือน
อายุ 15-65 ปี ว่างงาน
(ที่ไม่ใช่นักเรียน/นักศึกษา)

หลัง COVID-19

1,077 บาท

73%

ของนักเรียน
ที่สมัครคัดกรอง 1/63

รายได้เฉลี่ยลดลง
คิดเป็นร้อยละ 7

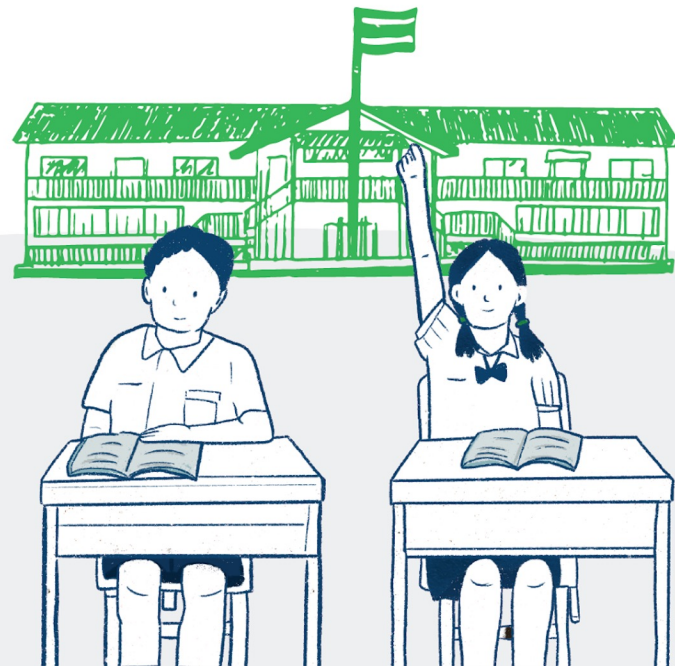
เมื่อเปรียบเทียบกับก่อน
มีสถานการณ์ COVID-19

สมาชิกครัวเรือนเฉลี่ยของ
นักเรียนยากจนพิเศษเพิ่มขึ้น
จาก 4 คนเป็น 5 คน
และ ผนวก ลงทะเบียนสวัสดิการ
แห่งรัฐถึงร้อยละ 42

หมายเหตุ: ประมวลผลจากจำนวนนักเรียนยากจนที่สมัครคัดกรองใหม่ของภาคเรียนที่ 1/2562 และ 1/2563

ความเสี่ยงผลกระทบ *COVID-19* ต่อความเหลื่อมล้ำ ทางการศึกษา

ข้อมูลยากจน/ยากจนพิเศษ

ชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 ภาคเรียน 2/2561 เทียบกับ
ฐานข้อมูลนักเรียนต้นสังกัดภาคเรียน 1/2562

ประเภท ความยากจน	จำนวน นักเรียน	สายสามัญ/อาชีวศึกษา		
		คงอยู่	หลุดออก จากระบบ	%Dropout
ยากจน	141,626	133,677	7,949	5.61%
ยากจนพิเศษ	81,974	75,466	6,508	7.94%
รวม	223,600	209,143	14,457	6.47%

*หมายเหตุ: สังกัด สพฐ. ตชด. อปท. สช. กศน. สอ.

ข้อมูลยากจน/ยากจนพิเศษ

ชั้นมัธยมศึกษาปีที่ 3 ภาคเรียน 2/2561 เทียบกับ
ฐานข้อมูลนักเรียนต้นสังกัดภาคเรียน 1/2562

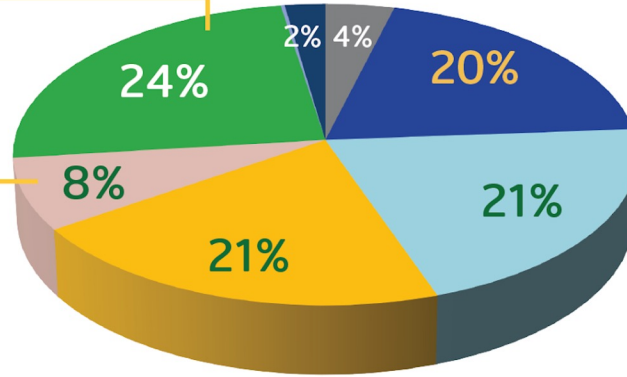
ประเภท ความยากจน	จำนวน นักเรียน	สายสามัญ/อาชีวศึกษา		
		คงอยู่	หลุดออก จากระบบ	%Dropout
ยากจน	94,228	75,035	19,193	20.37%
ยากจนพิเศษ	54,209	40,793	13,416	24.75%
รวม	148,437	115,828	32,609	21.97%

*หมายเหตุ: สังกัด สพฐ. ตชด. อปท. สช. กศน. สอ.

เด็กและเยาวชนด้อยโอกาสมีโอกาสศึกษาต่อระดับสูงเพียงร้อยละ 5 ต่อรุ่นเทียบกับค่าเฉลี่ยของประชากรประเทศที่มีโอกาสถึงร้อยละ 30

ค่าเฉลี่ยอุดมศึกษา
32% หรือประมาณ
1 ใน 3 ของประชากร

ช่วงอายุ 25-29 ปี
ที่มา: สำนักงานสถิติแห่งชาติ, ปี 2559

- ไม่มีการศึกษา
- มัธยมต้น
- ปวส. อนุปริญญา
- ประถมหรือต่ำกว่า
- มัธยมปลาย
- ปริญญาตรี

ข้อมูลจากโครงการบัญชีรายจ่าย
ด้านการศึกษาระดับชาติ
(National Education Account)
ปี 2558 พบว่า

เพิ่มเป็น 30% เท่ากับ
ค่าเฉลี่ยของทั้งประเทศ
(50,000 คนต่อรุ่น)

เด็กและเยาวชนจากครัวเรือนที่มีรายได้ต่ำสุด 20% (160,000 คน)
มีโอกาสศึกษาต่อระดับอุดมศึกษาโดยเฉลี่ยเพียง

5% (8,000 คน) ต่อรุ่น

หลักการแก้ไขปัญหาคัดค้านระบบ

2 แนวทางเพื่อความยั่งยืน

เป็นมาตรการแก้ไข
ปัญหาที่ต้นทาง
ใช้งบประมาณที่ต่ำกว่า
และมีความยั่งยืนสูง
.....

มาตรการป้องกัน การหลุดออกจาก ระบบการศึกษา

- เงินอุดหนุน
อย่างมีเงื่อนไข (CCT)
- ทักษะการศึกษา
ที่ผูกกับการมีงานทำ

มาตรการแก้ไขปัญหา การหลุดออกจาก ระบบการศึกษา

- การสำรวจชุมชนพื้นที่ด้วย
ทีมสหวิทยาการ/อสม.การศึกษา
- การพัฒนาทักษะอาชีพ
หรือการศึกษานอกระบบ

เป็นมาตรการจำเป็น
แต่มีต้นทุนการดำเนินงาน
และความเสี่ยงที่
จะหลุดซ้ำสูงมาก
.....

EEF in NUMBER

